

Bokmeldinger

Marcus Braybrooke, *Pilgrimage of hope: One hundred years of global interfaith dialogue*, London: SCM Press 1992

Stepping stones to a global ethic, ed. Marcus Braybrooke, London: SCM Press 1992.

A global ethic: The Declaration of the Parliament of the World's Religions, eds. Hans Küng and Karl-Josef Kuschel, London: SCM Press 1993.

A global ethic er allerede behørlig omtalt i min artikkel «Et postmoderne religionsparlament – Chicago 1993» i NOTM 1/94, og de to andre bøkene kan med fordel leses i den samme konteksten.

Marcus Braybrookes *Pilgrimage of hope* er, som undertittelen antyder, en oversikt over det interreligiøse samarbeidet som har utviklet seg i kjølvannet av religionsparlamentet i Chicago i 1893. Den begynner med en analyse av selve religionsparlamentet, og tar deretter for seg en rekke viktige verdensorganisasjoner som ønsket å føre tradisjonen fra Chicago videre. Av viktige bevegelser som uttrykkes for lengselen etter religiøs enhet nevnes International Association for Religious Freedom, World Congress of Faiths, The Temple of Understanding og noen andre. Deretter følger organisasjoner som særlig er opptatt av verdensfred, med hovedvekt på World Conference of Religion and Peace; en oversikt over forskjellige former for bilaterale dialoger; de enkelte religioners innsats, der det tydelig er de kristne kirken som markerer seg. Til slutt samles trådene igjen i hundreårsfeiringen av Chicago-parlamentet.

Boken gir nyttig informasjon om arbeidet for religiøs kontakt og samarbeid, og gir et godt inntrykk av den idealisme og godvilje som har preget mange av pionerene i dette arbeidet. Man savner likevel det kritiske perspektivet. Det stilles få spørsmål til arbeidsmåte,

representativitet og målsetninger. Man sitter igjen med inntrykket at disse organisasjonene spiller helt sentrale roller i forsoning og fredsarbeid, mens de vel i virkeligheten er forholdsvis marginale, ofte sammensatt av liberale grupperinger innen de enkelte religionene. Det spørres om ikke det arbeidet de kristne kirkene ved sine sentrale organer har gjort gjennom sitt dialogengasjement og fredsskapende arbeid, til syvende og sist veier atskillig tyngre enn de tverreligiøse samarbeidsorganisasjonene Braybrooke gir så stor plass. Men en nyttig gjennomgang gir boken utvilsomt.

Stepping stones to a global ethic består, bortsett fra innledningen, stort sett av dokumentasjon fra de ovennevnte globale tverreligiøse konferanser i de siste tiårene. Den som ønsker mer detaljert informasjon om hvilke uttalelser de forskjellige konferansene formulerte om menneskerettigheter, toleranse, fred og forsoning, har her det mest representative samlet på et brett.

NRT

Robert Wuthnow, *Rediscovering the sacred: Perspectives on religion in contemporary society*, Grand Rapids, Mich.: William B. Eerdmans 1992.

Wuthnow er en av USAs fremste religionssociologer, som gjennom en rekke bøker har bidradd til forståelsen av den religiøse utviklingen i det nordamerikanske samfunnet. I denne boken stiller han spørsmålet hvorvidt man kan tale om en ny oppdagelse av det helliges dimensjon i USA, og i så fall om det ikke kommer til uttrykk på andre måter enn i tidligere generasjoner. Hans analyse av situasjonen går sammen med en presentasjon av noen representative perspektiver i religionsforståelsen, representert ved forskjellige fagtradisjoner og deres talsmenn: Peter Berger og Clifford Geertz, Northrop Frye og Susan Rubin, Robert N. Nellas, Jürgen Habermas og Niklas Luhman, Max Weber og en rekke andre.

Mange av Wuthnows observasjoner og vurderinger kan selvsagt ikke uten videre overføres til våre egne sammenhenger. Men det er utvilsomt mye å hente for den som ønsker å reflektere over religiøse forandringer også i vårt samfunn.

On sharing religious experience: Possibilities of interfaith mutuality, eds Jerald D. Gort, Hendrik M. Vroom, Rein Fernhout and Anton Wessels, Amsterdam: Editions Rodopi 1992.

Kan religiøse erfaringer deles på tvers av religionsgrensene? Det er nyttig spørsmål i mangfoldet av religionskontakt i vår tid. Svært ofte møter man i slike sammenhenger en nesten dogmatisk forvissning om at dypest sett er alle religiøse dybdeerfaringer identiske. I forhold til slike overfladiske konklusjoner er det nyttig med en grundig analyse, slik det skjedde på en internasjonal konferanse ved Amsterdams Frie Universitet i 1990. Resultatet foreligger i denne boken, som består av en mer teoretisk del som reiser de filosofiske og hermeneutiske spørsmålene, og en del som tar for seg en rekke case studies der representanter for ulike religioner deltar i felles erfaringer.

Konferansen kom selvsagt ikke frem til noe enhetlig svar, men mon ikke Willem Dupres litt dialektiske konklusjon likevel viser noe av tendensen: Religiøse tradisjoner danner sine egne meningsunivers som i prinsippet er åpne for alle, men samtidig lukket for den som ikke bor i dette universet. Konklusjonen behøver ikke være et endegyldig nei på spørsmålet om religiøs erfaring kan deles. Det kan tenkes at det formes nye fellesskap der mennesker forstår seg selv og sine tradisjoner på nytt gjennom dialogisk erfaring av hverandres forskjellighet og likhet. Forskjelligheten består, men muligheten for forståelse er kanskje tilstede.

Boken har forøvrig mange svar på spørsmålet, og etter hvert enda flere spørsmål. Men den er vel verd et studium.

NRT

Olav Christensen og Anne Eriksen, *Hvite løgner: Stereotype forestillinger om svarte*, Oslo: Aschehoug 1992.

Dette er en velskrevet og nyttig bok om norske og vestlige forestillinger om svarte. «Negeren» er ikke et menneske, men en «forestilling om den evig andre, den motsatte, avvikende og mindreverdige», som det heter i forordet.

Det er ganske rystende materiale som presenteres. Her møter vi negrene som kuriositet og statussymbol (husslaver), som del av etnografiske utstillinger, tolket gjennom raseteorier, som stereotyper fra barne- og ungdomslitteratur, i misjonsinformasjon, i musikken (jazz), og som uttrykk for sanselighet og erotikk.

Selv om misjonen bare inngår som en del av et større bilde, er boken nyttig for dem som er involvert i misjonsarbeid: som en påminnelse om fortidens holdninger og som et memento. Jeg er overbevist om at en grundigere bearbeidelse av materiale fra misjonssammenhengen ville nyansere bildet: selv om det materiale som trekkes fram er ille nok, vil det kunne finnes eksempler på atskillig grovere fortegninger, men også stoff som viser at norske misjonærer og misjonsinteresserte var mer avanserte i sitt syn på negeren enn det som var vanlig i samtiden.

NRT